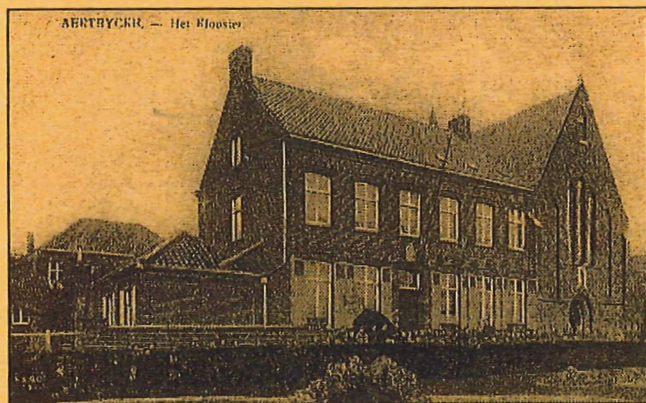

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

25STE JAARGANG NR 4

OKTOBER-NOVEMBER-DECEMBER 2004

Verantw. Uitg.: B. Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Zedelgem

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Denys Bertrand	90 jaar geleden: Kerstmis en Nieuwjaar 1914 in Zedelgem	128
Smessaert Georges	Loppem tijdens W.O.I, gezien door de ogen van een filatelist.....	144
Decock Roland	Een donderglas	154
Denys Bertrand	Een zilveren feest in alle opzichten	157
	Inhoud 25 ^e jaargang	160

DECEMBER 2004 - 25ste Jaargang Nr 4

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Johan Braet
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Jef Depuydt
André Ramon

Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelem
Xaverianenstraat 3, 8200 St.-Michiels
Eernegemsestraat 6, 8211 Aartrijke
Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aartrijke

Lidmaatschap: € 7,50

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Secretariaat:

A. Ramon, Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aartrijke
Tel.: 050 / 20 94 95 – Fax: 050 / 20.94.95

Abonnementen:

P. Arnou, B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel.: 050 / 20 98 58 – Fax: 050 / 20 95 01

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels

Verantw. Uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 LOPPEM

Als het jaar naar z'n einde loopt...

Met deze aflevering van Zilleghem sluiten we 2004 af.

Voor onze Kring was het een zilveren jaar.

Op bescheiden, maar hartelijke manier, vierden we op 13 november ons 25-jarige bestaan.

In het kader van dit bijzondere jaar zetten wij nog in de Gemeentelijke Openbare Bibliotheek (Stadionlaan) een kleine tentoonstelling op n.a.v. honderd jaar Norbert Edgard Fonteyne (° Oedelem 16.12.1904, + Veldegem 07-06-1938).

Op 21 januari 2005 sluiten wij onze jubelviering waardig af met een voordracht van de bekende Gentse oud-politiecommissaris Karel Mortier over de diefstal van het paneel De Rechtvaardige Rechters (Lam Gods). Wij hopen dat wij u hiermee een programma hebben aangeboden naar uw hart.

Mogen wij, eenmalig, in ruil hiervoor, uw steun vragen bij onze zoektocht naar medewerkers en nieuwe leden. Over onze werking kunt u zelf het best getuigen, onze ledenprijs is onovertroffen: € 7,50.

Mocht onze heemkundige familie in 2005 een flinke aangroei kennen!

Wij wensen u van harte een ZALIG KERSTFEEST en een HARTVERWARMEND 2005!

90 jaar geleden

KERSTMIS EN NIEUWJAAR 1914-1915 IN ZEDELGEM

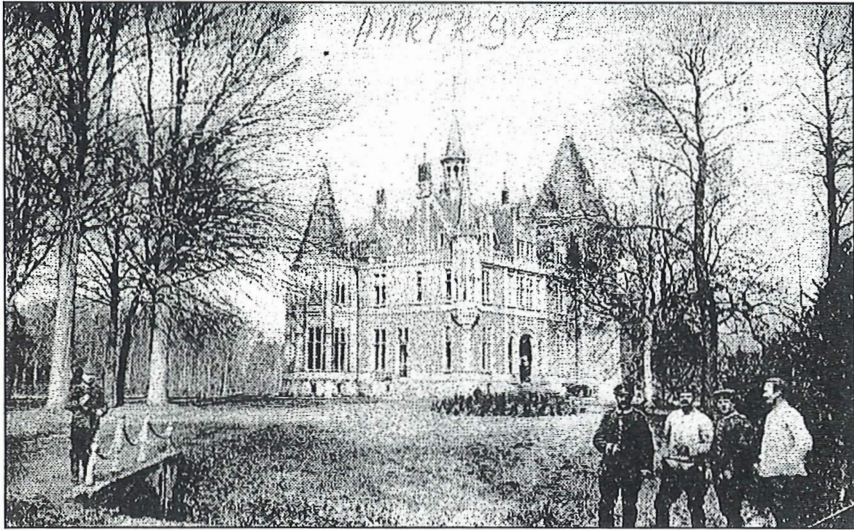
Bertrand Denys

Van het westelijk front... veel nieuws.

In de laatste oktoberdagen van 1914 was het westelijke front nagenoeg gestabiliseerd. De grote IJzerslagen en de Eerste Slag om Ieper hadden voor de Duitsers niet de verwachte doorbraak gebracht. Diksmuide en Bikschote-Langemark maakten aan beide kanten van het front ontelbaar veel slachtoffers. Einde november, begin december smolt in alle legers aan het westelijk front stilaan een droom volledig weg: met Kerstmis zou men niet weer thuis zijn.

Groot-Zedelgem bezet.

In het weekend van 17-18 oktober 1914 waren door Loppem, Zedelgem en Aartrijke eenheden van de Duitse 44^e Reserve Infanterie Regimenten getrokken. Vooral de 205^e en 208ste Reserve Infanterie Regimenten hadden lelijk huisgehouden in Loppem zowel als in Aartrijke. Op zondag 18 oktober zaaiden Duitse infanteristen van het 208 RIR angst en paniek bij de Loppemse bevolking door alle mogelijke pluimvee en konijnen bij de burgers op te eisen. In de geschiedenis van zijn 208 RIR schrijft Oberleutnant Haleck in legertaal dat het 2^e bataljon van de 208^e Reserve Infanterie Brigade, komende uit Driesch (streek van Gent) op 18 oktober 1914 Loppem bereikt en het 1e en 3e bataljon

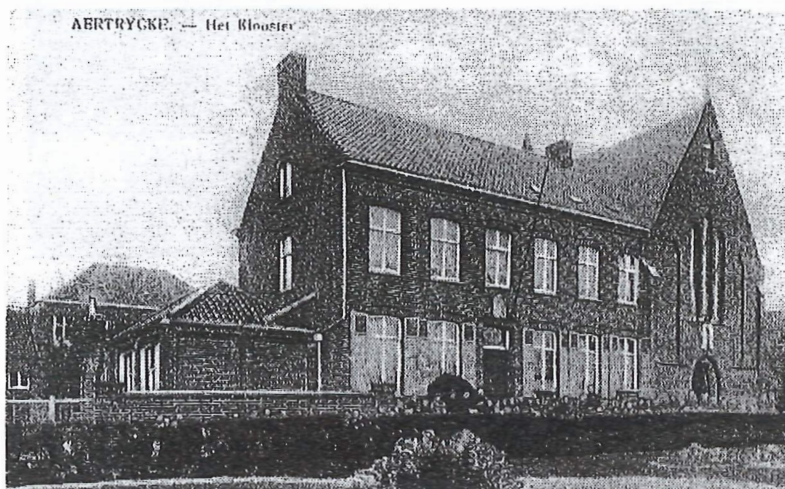
*Duitse soldaten in het park de Maere.
(Verz. André Caerels)*

Zedelgem. Met geen woord rept hij over de baldadigheden van zijn manschappen.¹

Op dezelfde manier maakten de Aartrijkenaren kennis met het 205e RIR. De Aartrijkse kloosterzusters die altijd al goed hun mannetje stonden, lieten zich ook nu niet chanteren. Meer nog, zij trokken zelf ten aanval. In de geschiedenis van het 205^e RIR beschrijft de Duitse dr. Friedrich Appel zijn Aartrijkse wederwaardigheden: “Den 18. Oktober zieht die ganze 44 R.D. auf dem Vormarsch nach Aerttrycke (24 km), wo es für die 205er nicht zu spät am Nachmittag Quartiere und Verpflegung gibt. Ein gefüllter Magen und die Ansicht auf gute Nachtruhe veranlassen manchen zu einem launigen Gruss in die Heimat. Einer aus dem III. Batl. schreibt:

¹ HALECK, *Das Reserve-Infanterie-Regiment Nr. 208*, Oldenburg-Berlin, 1922, 119 p.

„Wir wurden im Kloster untergebracht. Es wurden Schweine requiriert und abgeschlachtet das Fleisch danach an die Mannschaft verteilt! Im Ort gab es noch alles zu kaufen. Unsere Kloosternonnen verkauften sogar grosse Stücke Schinken für 1 Mark, wohlweislich am Abend; denn das Beste war dabei: der Schinken konnte sich selbst bewegen, so voller Maden sass er. Die Nonnen mussten aber bald verschwinden.“² Hiermee stelden de Aartrijke zusters als goede beheerders van de kloostergoederen

Klooster van Aartrijke omstreeks 1914. (Verz. A. Caerels)

² APPEL, Friedrich, *Das Reserve-Infanterie-Regiment Nr. 205 im Weltkrieg*, Berlin S.W. 68, Verlag Bernard und Graefe, 1937. p. 21-22.

“Op 18 oktober maakt de hele 44^e reservedivisie haar opmars naar Aartrijke waar het 205^e regiment niet zo laat in de middag ingekwartierd en verpleegd wordt. Een gevulde maag en het vooruitzicht op een goede nachtrust zetten velen aan tot een luimige groet aan het thuisfront. Iemand uit het 3^e bataljon schrijft: ‘Wij werden in het klooster ondergebracht. Er werden varkens opgeëist en geslacht, waarna het vlees onder de manschappen verdeeld werd. In het dorp was alles nog te koop. Onze nonnen verkochten zelfs grote stukken ham voor 1 mark, wijselijk ’s avonds; want het beste van al was dat de ham zelf kon bewegen, zo vol zat hij met wormen. De nonnen moesten echter gauw weg wezen.’

een daad van vaderlandsliefde. Zouden zij daarvoor ooit vereremerkt zijn?

Het Duitse leger van honger en dorst.

Het zijn de hoger genoemde opeisingen en inbeslagnames van voedsel en drank die onze bevolking later honger zullen doen lijden. Vooral vanaf 1915 werden massale en buitensporige opeisingen via de gemeentebesturen afgekondigd.³

Toen Edmond Denys, „pasterke Denys van de West-Vlaamse bietenmannen, op dinsdag 24 november 1914 als pastoor van Klerken noodgedwongen zijn parochie moest verlaten richting Torhout, las hij in een coupé van de trein een treffend Duits rijmpje dat het schranzerig karakter van de bezettende troepen correct typeert:

„*Wir können Belgien nicht vergessen,
wo wir so viel haben gefressen*“.

(Wij kunnen België niet vergeten,
waar wij zoveel hebben gevreten.)⁴

Ter illustratie geven wij hier een overzicht van de opeisingen en plundertochten die de bezetter vanaf 18 oktober tot 25 december 1914 opzette. Wij bloemlezen zomaar uit de dagboeken van Jules Depuydt (Aartrijke)⁵, Joseph Coppieters (Loppem)⁶, en pastoor Ronse (Zedelgem)⁷:

³ Begin 1915 werd in de verschillende gemeenten een Hulp- en voedingscomité opgericht. Over dat van Veldegem-Zedelgem schreef Jules Pollet een gedetailleerde studie in *Zilleghem* 11(p. 128), 12 (p. 28), 12 (p. 43), 12 (p. 87), 12 (p. 124), 13 (p. 4).

⁴ DECLERCK, Peter (bewerker), *'t Is oorlog, pastoor! Het oorlogsdagboek van pastoor Edmond Denys uit Klerken, 1914*, Koksijde, De Klaproos, 2004, p. 270.

⁵ DEPUYDT, Jules, *Het Oorlogsdagboek '14-'18*, Woord vooraf door B. Denys en inleiding door Jef Depuydt, Zedelgem, Heemk. Kring Pastoor Ronse, 1997.

28 oktober

A(artrijke): 20-25 flessen wijn, 1 fles champagne, eieren, kaas, boter, 4-5 kippen, druiven en fruit worden bij de familie Depuydt opgeëist. Jules Depuydt vreest nu al: „Binnen eenige dagen is er op gansch de gemeente geen eten meer te krijgen. De wagens met koloniale waren komen niet meer af“.

20 oktober

A(artrijke): De bakkers moeten 300 broden bakken voor de Duitsers, met hun laatste meel.

„Gansch de plaats is al verre geplunderd en uitgeëten.“

Ten huize Depuydt (Ernegemsestraat 6) worden appels en peren afgeslagen; kippen en konijnen worden geslacht.

L(oppem): „De bakker komt ons meedelen dat zijn bloem op is en als de situatie niet verbetert zal hij geen brood meer kunnen leveren. (...) Men heeft pluimvee opgeëist bij mijn ouders (= Léon Coppieters)⁸ en in het dorp verscheidene paarden en runderen“, noteert Joseph Coppieters in zijn dagboek.

21 oktober

(A): “Te Bruynooghjes veel hooi, druiven, hennen enz. gepakt.”

(L): “Het vlees is moeilijk te vinden.”

⁶ *Souvenirs personnels de la guerre 1914-1918, annotés par Joseph Coppieters à Lophem* Handschrift, na 3 aug. 1914, 8°, 21 losse schoolschriften. Stadsarchief Brugge, handschrift 47. De getypte versie : handschrift 48.

⁷ *Liber memorialis Parochiae Zedelghem 1900-1920*. Pastorie Zedelgem St.-Laurentius. Uitgegeven in beperkte oplage door de Heemk. Kring Pastoor Ronse, s.d.

⁸ Léon Coppieters (1855-1931) bewoonde het Vijverskasteel aan de Heidelbergstraat te Loppem. Provincieraadslid en eerste schepen van Loppem tijdens W.O. I

28 oktober

(A): De Duitsers willen eerst koffie en boterhammen, later worst en aardappelen, daarna chocolade.

(L): "Er moeten 200 man gevoed worden."

30 oktober

Z(edelgem): Er worden 200 flessen wijn in beslag genomen bij pastoor Ronse zelf.⁹ De gemeente moet "kiekens" leveren en de bevolking zit met "misbakte brood" dat ten slotte aan de varkens gegeven wordt.

31 oktober

(Z): De bezetter maakt de Zedelgemse bevolking 700 goede sigaren afhandig, naast 250 flessen wijn, 60 flessen champagne en 30 kg boter.

1 november

(A): Bij de familie Depuydt eisen de Duitsers 20 flessen wijn en bij de pastoor 30 flessen.¹⁰ Biervliet moet 20 flessen afstaan, naast $\frac{3}{4}$ van een hesp.

3 november

(A): De gemeente moet 100 dekens leveren.

(Z): De gemeente moet 20 kg boter, 60 l melk en 1500 kg aardappelen per week leveren. Ook 100 dekens eist de bezetter op. De abdij van Zevenkerken zal er 15 voor haar rekening nemen.

5 november

(Z): "Kiekens en haver" dienen geleverd.

7 november

(A): Bij de pastoor van Aartrijke worden 25 flessen wijn meegenomen en bij de familie Depuydt 4 flessen en een halve ton bier.

⁹ Over Fr. Ronse, zie: ARNOU, Patrick, *Frederik Theodoor Ronse*, in: Zilleghem, juni 2000, nr. 2, p. 43.

¹⁰ Desiderius Flour was pastoor van Aartrijke van 1911 tot 1937.

8 november

(A): Opnieuw worden 300 flessen wijn bij de pastoor in beslag genomen en 23 flessen ten huize Depuydt.

10 november

(L): “Dit is de vooravond van Sint-Maarten, patroon van de parochie. Elk jaar gaan de kinderen op deze avond van deur tot deur en zingen een populair lied opdat men hun appels zou geven. Dit jaar wordt het gebruik niet in ere gehouden.”

11 november

(Z): Dekens, kolen en 200 flessen wijn gevorderd.

12 november

(Z): De bezetter eist 85 broden en 2 flessen wijn per dag van de Zedelgemse gemeenschap alsook een rund of varken om de twee dagen.

13 november

(L): Duitse cavalerie trekt door het dorp en eist nog meer paarden op. Men neemt zelfs volledige kippenhokken in beslag.

14 november

(A): Twee varkens worden meegenomen bij Henri Debruyne.

15 november

(L): “Bijna alle Landsturmsoldaten zijn vertrokken uit het kasteel Iweins (bij de kerk en nu bewoond door de heer en mevr. Wilfried Verhaeghe) en hebben al het koperen keukengerei meegenomen en nog talrijke andere spullen.”
(Joseph Coppieters)¹¹

(A): Zes officieren zuipen 15 flessen wijn. “Zij zijn peerdezat”.

¹¹ Over het kasteel Iweins, zie: VERVENNE, Alban, *Oude hoeven te Loppem*, Loppem, Heemk. Kring van Loppem, 1976, p. 16-20: Van het goed te Boonem tot het kasteel ter Mote.

16 november

(A): Beslagname van 20 flessen wijn bij de pastoor en 10 flessen bij de heer Priem.¹² De gemeente moet 27 l "petrol", 600 kg hooi en 20 flessen champagne leveren.

18 november

(A): Ten huize Depuydt wordt een volle wagen met wijn, afkomstig van mijnheer van Caloen, de pastoor, onderpastoor en notaris van Zedelgem.¹³

20 november

(L): Bij Joseph Coppieters halen de Duitsers 355 flessen wijn uit de kelder.

21 november

(A): Eeckman moet een vaars leveren en Henri Neyens een varken.

22 november

(A): Bij mijnheer Priem nemen de Duitsers 30 flessen wijn mee en ook bij de heer Gailliaert. Strubbe en Grymonprez moesten een paard en een varken afstaan.

23 november

(A): De gemeente moet tweemaal per week 30 kg boter leveren.

24 november

(Z): Acht paarden worden opgeëist.

(L): Alle paarden, nog in het bezit van boeren, moeten afgestaan worden aan de bezetter, maar de operatie mislukt.

27 november

(Z): "Men plundert gansch Zedelghem, al de bloem gepakt bij bakker Copman (statie), gansch de winkel van Jan Bonny (op de plaats)". (Jules Depuydt)

¹² Bedoeld wordt Victor Priem, onderpastoor van Aatrijke (1893-1919).

¹³ Pastoor van Zedelgem: Frederik Ronse (1910-1934). Onderpastoor van Zedelgem: Hector Juwyns (1902-1937) en Cyriel Debandt (1907-1919). Notaris van Zedelgem: Louis Berquin (1899-1925).

28 november

(A): De Duitsers eisen 10 000 kg haver en 2 000 flessen wijn van de gemeente, naast twee varkens, kippen, konijnen en smout.”

30 november

(A): In de brouwerij Depuydt is opnieuw een hele kar wijn aangekomen, afkomstig van de pastoor van Ruddervoorde.¹⁴

“Wijn gezopen bij de macht.” “Er zijn er die gebraakt hebben al achter en al vooren buiten, ook een in de gang.” (J. Depuydt)

(L): Enkele koopwaren stijgen vlug in prijs: rogge kost 25 fr per 100 kg, tarwe 36,50 fr per 100 kg en voor kolen betaal je 43 fr per 1 000 kg.

2 december

(L): Opnieuw wordt er wijn gezocht, nu bij de pastoor en onderpastoor.¹⁵ “De armen uit de stad lopen de straten af, brood en aardappelen bedelend.” (J. Coppieters)

3 december

(L): Alle dagen komen er nieuwe opeisingen.

4 december

(A): Veertien Duitsers zuipen samen 40 flessen wijn leeg.

8 december

¹⁴ Pastoor te Ruddervoorde was Michael Jackson (april 1909-januari 1917).

¹⁵ Pastoor te Loppem was Conrad Wyseur (1893-1919) Zijn onderpastoor was de populaire Edmond D’Huvettere (1898-1924). Op maandag 19 oktober 1914 schrijft Joseph Coppieters in zijn dagboek dat er “gisteren een incident geweest is, men praat er in de grootste verwarring over en niemand kan exact vertellen wat er gebeurd is: de soldaten (= Duitse) vertellen dat een verdachte persoon in de buurt van de kerk gesignaleerd werd, de Duitse militaire overheid veronderstelt dat het een spion zou kunnen zijn en vanmorgen hebben ze de pastoor en onderpastoor meegevoerd met de kolonne, naar een onbekende bestemming. Men stelt de geestelijke verantwoordelijk voor het gebeuren”. Door bemiddeling van burgemeester Albert van Caloen werden beide geestelijken uiteindelijk in Eernegem weer vrijgelaten.”

(A): Bij Lanckriet worden twee koeien en bij Charles Pollet 1 rund in beslag genomen.

12 december

(A): "Zij (= de Duitsers) klappen van niets anders dan van Christmas of Weihnachten hier te vieren." (J. Depuydt)

21 december

(A): "Ten allen kante ziet men soldaten afkomen met sparretjes voor kerstbomen." (J. Depuydt)

22 december

(A): Om Kerstmis te vieren brengen de Duitsers bij de familie Depuydt "3 schoone ganzen en 4 vaten duitsch bier" aan.

Weihnachten 1914 in...

AARTRIJKE

De Vlaamse bevolking kende het gebruik van de dennenboom en zijn groene takken bij de kerstviering als een exotisch gebeuren in Duitsland. Maar de meeste streekbewoners hadden nooit een beeld gezien van zo'n viering, laat staan dat zij het ooit meegemaakt zouden hebben! Onze mensen vergaapten zich dan ook aan de ijverige Duitsers die in de aanloop naar Kerstmis de nodige bomen en takken naar hun feestplaatsen (kerk, parochiezaal of inkwartiering) sleepten. In Aartrijke zag David Jonckheere de bezetter kerstbomen uit de bossen in de buurt naar hun kwartieren slepen.¹⁶

Ook de Sint-Andreaskerk werd opgesmukt met twee grote kerstbomen. Een Duitse dominee-aalmoezenier hield op 24 december een kerstpreek voor zijn soldaten. De schoolkinderen

¹⁶ JONCKHEERE, David, *Aartrijke 1914-18*, s.l., 1964, p. 20.

Over David Jonckheere (1901-1975) zie RAMON, André, *David Jonckheere*, in Zilleghem, 2000, nr. 1, p. 25-29.

moest in groep ‘Stille Nacht’ komen zingen bij de kerstbomen in de kerk. Het lied ‘O Tannenbaum’ werd over heel Aartrijke opgevangen uit Duitse kelen. Zowel in de jongens- als de meisjesschool vierden de bezetters samen hun eerste Weihnachten in den vreemde. Het Duitse thuisfront had daarbij voor de nodige geschenken gezorgd. Via “Weihnachtstiften” en “Liebesgaben” ontvingen alle Duitsers een cadeau.

Jules Depuydt noteerde hierbij in zijn dagboek dat hij zo’n pak had zien opendoen met “3 paar zokken, 2 onderbroeks, 1 slaaplijf, sigaars, sigaretten, bonbons, chocolade, 6 broeksknopen, kam, schrijfpapier, 3 keersjes, potlood, stuk zeep, maggi voor potage enz...”¹⁷

De officieren, ten huize Depuydt, vierden Kerst op hun manier en “zopen gansch de nacht. Ze zongen, dansten en sprongen tot 4 ure van den morgend.(...) De ritmeester, erg zat, ’s morgens in zijn bed gefilterd!!!”¹⁸

Op 25 december maakte Jules Depuydt voor het eerst gewag van een complete nachtelijke stilte. In de voorbije kerstnacht had hij geen kanonschoten gehoord. Het kerstbestand aan het westelijke front, vooral onder impuls van de Duitsers tot stand gebracht, zal echter van korte duur zijn. Een voorbeeld ter illustratie.

“Bij Pervijze, tussen Nieuwpoort en Diksmuide, steken Duitse soldaten een kartonnen bord boven hun borstwering omhoog met een tekst waarin ze de Belgische tegenstanders oproepen ten minste een uur lang niet aan de oorlog te denken. Eén uur vrede maar. Daarna konden ze hun stellingen weer betrekken. De Belgische luitenant Naviau, die in deze sector het bevel voert, hoeft niet lang na te denken, stemt ermee in en zal als straf

¹⁷ Dagboek Depuydt: 24 december 1914.

¹⁸ ibidem

daarvoor later zijn rang als officier verliezen: ‘We vierden samen in een broederlijke stemming het kerstfeest, de Duitsers brachten cadeaus voor ons mee, wij hadden niets. Ze boden ons zelfs wijn aan’. Daarna begint het wederzijdse schieten gewoon opnieuw, bijna met tegenzin.”¹⁹

LOPPEM

Joseph Coppieters van Loppem schreef de 24e december 1914 als een dag met lichte vorst. Ook hem valt de totale afwezigheid van geschut op. Aan het kleine, Loppemse stationnetje wappert nu een Duitse vlag. Aandacht heeft de edelman vooral voor de 12 Duitse officieren die neergestreken zijn in het domein Emmaüs van zijn neef Léon van Ockerhout en er een jachtpartij hebben gehouden met een buit van 67 stuks wild.²⁰

In de heldere kerstnacht 1914 moet het te Loppem hard gevoren hebben. Daarbij droomt Joseph Coppieters van een gemiste tocht naar de middernachtmis van Zevenkerken. Maar ook te Loppem bleven de Duitsers niet achter in het vieren van hun Weihnachtsen. Sinds 10 december al hadden zij alle Loppemse dennenboompjes aangeslagen. Vooral in het klooster aan de Ieperweg werd duchtig gefeest.

Voor Coppieters is Kerstmis 1914 een “triste Noël”. Hij wijt het debacle van de geallieerden aan het westelijke front aan de antiklerikale politieke houding van Frankrijk, dat meer geld veil had voor de uitdrijving van religieuzen en de dood van het

¹⁹ JURGS, Michael, *De kleine vrede in de Grote Oorlog. Kerstmis 1914 aan het westelijk front*, s.l., Globe, 2004. Uit het Duits vertaald door Irving E. Pardoën. Zie p. 82-83.

²⁰ Dagboek Coppieters: 24 december 1914. Léon van Ockerhout (°1829,+1919): provincieraadslid, senator en raadslid te Brugge.

katholiek onderwijs, dan voor zijn landsverdediging! Een kerstoverweging die er mag zijn!²¹

ZEDELGEM

In Zedelgem zwijgt pastoor Ronse in alle talen over het kerstgebeuren 1914 in zijn parochie. In zijn dagboek noteert hij vanaf O.-L.-Vrouw Onbevlekt Ontvangen (8 december) geen woord meer over het parochiaal gebeuren. Op 31 december sluit hij het jaar af met een opsomming van statistische gegevens. Zedelgem, dat een belangrijke Duitse basis vormde, ging misschien wel het meest gebukt onder het strenge regime van de bezetter. Het hoofd van het Zedelgemse bezettingsapparaat was de veeleisende Feldwebel Brühl, commandant der Bahnwache. Zijn verordeningen en opeisingen volgden elkaar op met de regelmaat van een klok. Op 22 december 1914 beklagde hij zich bij schepen en dienstdoende burgemeester De Muyt dat onder de ingeleverde wapens van de bevolking geen pijlen en bogen waren teruggevonden.²² Daarenboven had Zedelgem op 18 november 1914 zijn geliefde burgemeester Charles Lievens verloren, bezweken “onder den last en den schrik door den wreeden oorlog aangebracht”²³

In zo'n dreigende en drukkende sfeer laat pastoor Ronse het na te schrijven over de uitbundige kerst- en nieuwjaarsvieringen van “eenen hoop vuile mannen, die het bederf rond zullen strooien.”²⁴

²¹ Dagboek Coppieters: 25 december 1914.

²² Zie hierover: POLLET, Jules, *Zedelgem onder Duitse bezetting 1914-1918: Bevelen, opeisingen*, in *Zilleghem* 1992, nr. 4, p. 151.

²³ *Liber memorialis, parochiae Zedelghem* (=dagboek Ronse): 18 november 1914.

²⁴ *Liber Memorialis, parochiae Zedelghem*: 17 februari 1915.

Oudejaar 1914, Nieuwjaar 1915.

Weihnachten staat bij de Duitsers hoger aangeschreven dan de nieuwjaarsviering. Oudejaarsavond 1914 werd in Aartrijke vooral "saufend" gevierd. Bij August Jeauffredt (café Oud Gemeentehuis op de hoek van de Aartrijksestraat en de Eernegemsestraat) werd "gehuild, getierd, gezongen" en "men sprong malkaar aan den hals... (...) De drie vaten duitschbier wierden daar afgezopen, daarna grogs met rhum en cognac gemaakt."

Om middernacht galmden op Duits bevel de klokken over Aartrijke. Paardengetrappel en gewerschoten vulden de feestnacht met hels lawaai.²⁵

De jonge David Jonckheere herinnerde zich in 1964 nog de liedjes die de Duitsers zongen tijdens de fakkeltocht die zij hielden in het dorp: Gloria Victoria, In der Heimat da gibt ein Wiedersehen, Wenn die Soldaten durch die Stadt marschieren kommen die Mädchen.²⁶

De rustiger soldaten, met hun gedachten op het thuisfront, vierden oudejaar sereen met de plaatselijke bevolking mee. In zoverre de Aartrijkenaren daartoe materieel in staat waren. Onder veel daken gingen de gedachten vooral naar de eigen jongens die slechts enkel tientallen kilometers westwaarts in de IJzerloopgraven vochten. Over de toestand van onze soldaten bleef men in het ongewisse. Het is pas vanaf begin 1915 dat berichten over de gesneuvelden van het najaar 1914 binnensijpelden.²⁷

Te Loppem, op zijn villa Madonna (Heidelbergstraat; zie foto in het artikel van Georges Smessaert in dit nummer) ving Joseph

²⁵ Dagboek Depuydt: 31 december 1914.

²⁶ JONCKHEERE, David, *op. cit.*, p. 21.

²⁷ VERSTRAETE, R., *Loppem onder de oorlog 1914-1918*, Loppem, Heemk. Kring Loppem, 1964, p. 13-14.

Coppieters het geluid op van knetterende vuren, doorspekt met geweer- en revolvergeschoten. “Das neue Jahr wird eingeschossen” (zij schieten het nieuwe jaar in). Volgens Coppieters was de Brugse bevolking in paniek geraakt, toen de bezetter het nieuw jaar had verwelkomd met kanongeschut.²⁸

In Zedelgem en Veldegem zullen de feestende Duitsers wel niet minder heftig het nieuwe jaar verwelkomd hebben. Pastoor Ronse die blijkbaar zijn slaap niet heeft hoeven te laten voor de bacchanalen, noteert op 1 januari 1915 in zijn dagboek slechts “droevig nieuwjaar”. Maar... dat velen “godvruchtig beginnen met H. Communie” is voor hem een opsteker.

Bertrand Denys
Klaprozenlaan 13
8210 Loppem

Op de volgende bladzijde:

Kaartje dat Willi Bohlscheid aan zijn vrouw in Mierscheid bij Keulen zond.
Op de voorkant: afbeelding van het kasteel Hoogveld. Wellicht het kwartier van Bohlscheid?

Keerzijde: 15-12-1914

Liebes Frauchen! Bin heute wieder weiter gerückt und hatte des Glück in einen groszen(?) zu fallen. Alles gut gegangen. Es grüsz und küsz dich, einer Willi.

(Met dank aan dr. Jan Verdonck voor de omzetting van het aartsmoeilijke gotische schrift in het latijnse lettertype.) (Kaart: Verz. André Caerels)

²⁸ Dagboek Coppieters: 1 januari 1915.

Hiemster 1914
 des 06 Fivemford
 Correspondance
 Dies kaartje is niet
 te gebruiken als
 postkaart. Het is
 alleen geschikt voor
 de afzending van
 briefjes en postkaarten.
 De afzender moet
 de afzending van
 de afzender
 de afzender

VELNEGEM 55
 CARTE POSTALE
 Frans
 Willi. Bultmann
 Mennich
 of Robert van der
 weg van de afzender

POSTAAL BUREAU
 1302149
 VELNEGEM

LOPPEM TIJDENS W.O. I

GEZIEN DOOR DE OGEN VAN EEN FILATELIST

Georges Smessaert

Laat mij toe eerst enkele feiten op een rijtje te zetten:

Juli 1914. Te Loppem, een landelijke gemeente met ongeveer 2.000 inwoners, werd de oogst binnengehaald, werkte men aan de nieuwe spoorverbinding Loppem-Brugge, timmerde men aan de abdij van Zevenkerken, ... kortom, het leven te Loppem ging zijn gewone rustige gang en de mensen waren zich niet bewust van wat de komende jaren zouden brengen.

De internationale toestand wordt dreigend en er worden soldaten opgeroepen: eerst 3 klassen en op 31 juli 1914 nog eens 13 klassen.

Op 4 augustus 1914 verklaart Duitsland de oorlog aan België. Er worden nog drie klassen opgeroepen: mannen van 31 tot 35 jaar.

14 oktober 1914. Na enkele schermutselingen trokken de eerste Duitse soldaten rond 16 u door onze gemeente. Dat was het begin van een bezetting die 4 jaar en 3 dagen zou duren.

Op 18 oktober trok het 208^e infanterieregiment door ons dorp. De soldaten namen alles mee wat ze konden gebruiken.

In de vroege morgen van 19 oktober defileerden ongeveer 3.000 man, met een muziekkorps voorop, door de dorpskom.

Het grondgebied van Loppem viel onder twee verschillende bezettingszones met als scheiding de grens met Sint-Michiels, de Kerkebeek en de Rollewegbeek.

Het noordelijk deel was bezet door het "Marinekorps Flandern" met hoofdkwartier te Brugge onder admiraal Schröder.

Het zuidelijk deel was bezet door de "Landsturm" van Gent. De overste van de "Landsturm" was aangewezen als "Ortskommandant" met bijna onbeperkte bevoegdheden.

Op 15 februari 1915 kwamen hier 180 man die behoorden tot de 51^e Reserve Munitions Kolonne. Ze waren afkomstig uit Elzas-Lotharingen en spraken vlot Frans. Hun aanvoerder werd van toen af Ortskommandant. Op 22 juni 1915 verlieten ze Loppem.

Daarna kwamen er andere Ortskommandanten: de oversten van de Landsturm die te Loppem verbleven.

Volgens R. Verstraete in "Loppem onder de oorlog 1914-18" viel het zuidelijk deel van de gemeente onder de Kommandantur Zedelgem.

In december 1917 kwam er te Loppem een nieuwe Ortskommandant die in de Stationsstraat verbleef.

Vluchtelingen

Toen de Duitsers Loppem naderden kwamen hier veel vluchtelingen. Die vertelden wat ze meegemaakt hadden. Sommige mensen sloegen op de vlucht, vooral jonge mannen die vreesden gevangen genomen te worden.

Ook Loppemse mannen sloegen op de vlucht.

Op deze foto herkennen we "De ware vrienden van Lophem in Parijs 1915"

Boven v.l.n.r.: Guillaume Baert, Jules Kinsabil, Kamiel Van Sevenhant en Emiel Dhaenekint. Zittend v.l.n.r.: Maurice Van Cleven, Kamiel Beuselinck en Eugene Dhaenekint.

Het postverkeer tijdens de oorlog

Bij de verovering van ons land weigerden de Belgische postdiensten hun medewerking aan de bezetters. De Duitsers namen in het ganse land de werking van de post over. Alle briefwisseling stond vanaf dan onder de strenge controle van de

Duitse militaire overheid. Dit had natuurlijk zijn gevolgen voor de bevolking. In de beginperiode was briefwisseling enkel mogelijk als de bezetter er belang bij had. Later werd die maatregel versoepeld en konden de burgers ook hun persoonlijke briefwisseling versturen. De postzegels die men daarvoor nodig had waren alleen in de Kommandantur te verkrijgen.

De briefwisseling van de burgerlijke overheid en van private personen werden dagelijks naar de Kommandatur gebracht. Van daaruit werden de poststukken naar de "Postprüfungsstelle" van de "Etappen Inspektion te Gent gebracht en aan een strenge controle onderworpen. De inhoud van de brieven werd gelezen en indien nodig gecensureerd. Nadien werden de nodige stempels aangebracht als bewijs.

Hieronder een briefkaart ter illustratie:

- Ronde stempel: Der Präsident der Zivilverwaltung für die Provinz Westflandern.
- Rechthoekige stempel: Postprüfungsstelle van de Etappen Inspektion te Gent.
- Midden: Durch die Etappe-Inspektion Gent.
- Durch gültige Vermietung der Ortskommandatur verstuurd van Sint-Andries naar Loppem op 30.03.1916.
- Openbare besturen die hun briefwisseling portvrij mochten versturen, moesten "Staatsdienstsache" vermelden. Later werden daarvoor ook stempels gebruikt.

De abdij van Zevenkerken

De Duitse bezetters hadden hun oog laten vallen op Zevenkerken wegens zijn prachtige ligging en zijn ruime gebouwen. Niet te verwonderen dat het bericht kwam dat de abdij tegen 16 februari 1915 moest ontruimd worden om dienst te doen als "Kriegslazaret". De volgende jaren zal Zevenkerken dienst doen als hospitaal voor gewonde Duitse soldaten.

Zieken die daar verpleegd werden, konden hun familie geruiststellen door een kaartje te sturen.

Op een voorgedrukte "Feldpostkarte" konden soldaten hun briefwisseling portvrij versturen:

Zending van { Naam }		Regiment { Naam }		Postnummer { Naam }		Plaats { Naam }		Provincie { Naam }		Land { Naam }	
Zending van { Naam }		Regiment { Naam }		Postnummer { Naam }		Plaats { Naam }		Provincie { Naam }		Land { Naam }	
Zending van { Naam }		Regiment { Naam }		Postnummer { Naam }		Plaats { Naam }		Provincie { Naam }		Land { Naam }	

Feldpostkarte

Franklin

Martha Lubcke

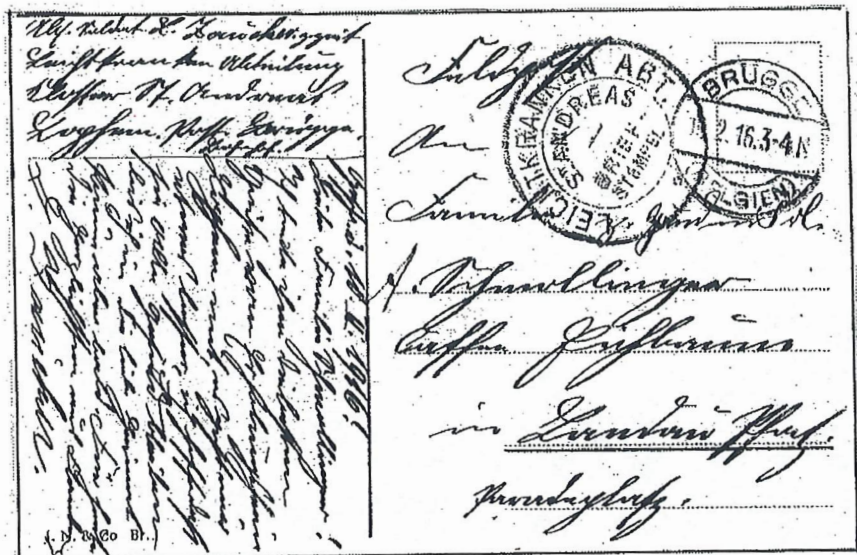
in Louemburg Rue

Berlinerstr. 39.

Wegnummer
(Straße und Hausnummer)

P 30

Een prentbriefkaart met afbeelding van het Brugse stadhuis:

Bemerkt de Duitstalige stempel van Brugge.

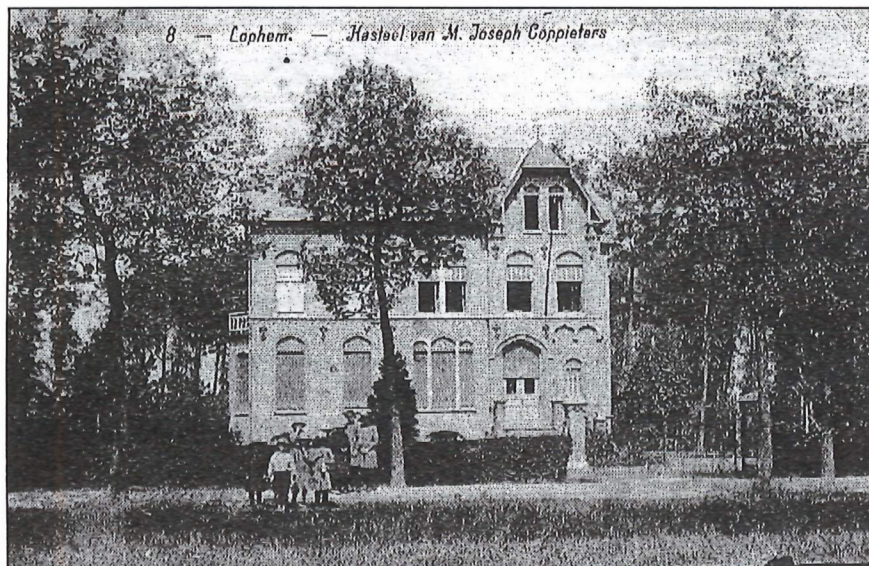
Op de "Briefstempel" lezen we "Leichtkranken Abt. St. Andreas"
 Het hospitaal had dus een eigen stempel.

De afzender vermeldt "Lophem post Brügge"

De regering van Loppem

Een week na de bevrijding van Loppem kwam de koninklijke familie zich te Loppem vestigen in het kasteel van de burgemeester.

De Franse kolonel Degoutte, bevelhebber over Vlaanderen, en zijn generale staf namen hun intrek in de villa "Madonna" van Joseph Coppieters.

Villa "Madonna", Loppem

Op 26 oktober 1918 vertrokken koning Albert, koningin Elisabeth en prins Leopold te paard naar Brugge, waar ze hun blijde intrede deden.

De koninklijke familie bleef enkele weken te Loppem wonen. Op zijn hoofdkwartier ontving koning Albert talrijke hooggeplaatste

personen waaronder president Poincaré van Frankrijk, de keizerlijke prins van Japan, verschillende generaals en de Spaanse gezant markies de Villalobar. Op 9 en 10 december verbleven hier koning George V van Engeland en zijn beide zonen.

Te Loppem heeft koning Albert I een regering van nationale eenheid gevormd: katholieken, socialisten en liberalen werden bereid gevonden om samen te werken om eendrachtig ons land te besturen. Dit werd in 1978 herdacht met een speciale afstempeling te Loppem: 60 jaar regering van Loppem:

60 Jaar regering van Loppem

Het postverkeer na de bevrijding

Op 17 oktober kwamen te Loppem de eerste Belgische verkenners opdagen. Er werd nog enkele dagen gevochten en op 20 oktober was Loppem volledig bevrijd en werd er een plechtige dankmis opgedragen. Het herstel kon beginnen.

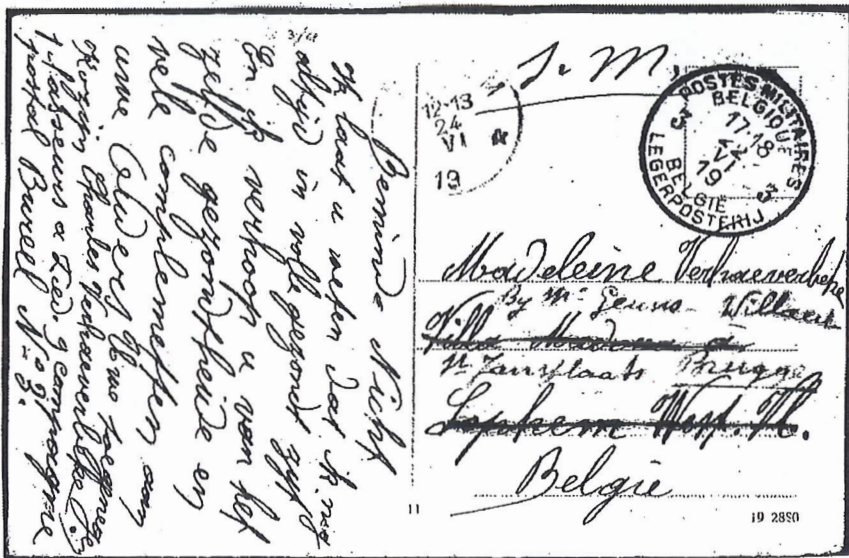
De ganse postorganisatie moest ook dringend hersteld worden, want die was vier jaar lang in handen geweest van de bezetters en veel stempels waren verloren gegaan.

De Loppemse stempel was er wel nog, maar was niet aangepast. Men moet weten dat elk jaar de laatste twee cijfers van het jaartal werden vervangen. Dit was natuurlijk tijdens de oorlog niet gebeurd zodat de stempel bij de bevrijding onvolledig was. Gezien ons land nog niet helemaal bevrijd was en de vraag naar die aanpassing groot was, liet de juiste stempel nog een tijdje op zich

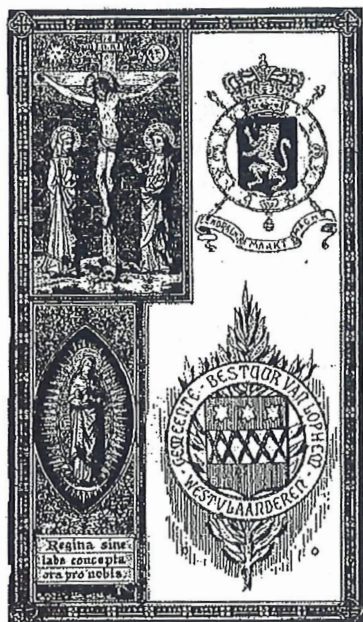
wachten. Daarom werd een "noodstempel" gebruikt: de oude stempel zonder de laatste twee cijfers van het jaartal. Daarom vinden 19 i.p.v. 1918 of 1919.

Dit bleef enkele maanden duren, omdat Loppem niet tot de grote postkantoren behoorde.

Loppemse slachtoffers

Elk jaar worden de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog herdacht. In de beginjaren werd er bij die gelegenheid een "Zalige Gedachtenis" uitgegeven.

†
ZALIGE GEDACHTENIS
DER
INWONERS van LOPHEM
die slachtoffer geweest zijn van den
OORLOG 1914-1918.

SOLDATEN :

Baert Honoré	Kinsabyl Richard
Casert Oscar	Misseeuw René
Decloedt Camiel	Timmerman Raym.
Grymonprez Jules	Verhaeghe Maurice.

BURGERS :

Anseeuw Pieter	De Pauw Arsenla
Copman Karel	Redée Edward.

R. I. P.

Zie neêr, o God, met welbehagen,
zie neêr op de offerand,
door ons op d'aaltaar opgedragen
van 't dierbaar vaderland.

De gesneuvelde soldaten.

Stort gij tranen op ons kisten,
droogtze, vrienden, trouwbaar, af,
denkend dat een ware christen
't ware leven vindt in 't graf.

De bezwekene burgers.

AKTEN VAN GELOOF, HOOP EN LIEFDE.

Druk. V. d. abeele-V. Vlaenderen, Loppem.

Bronnen:

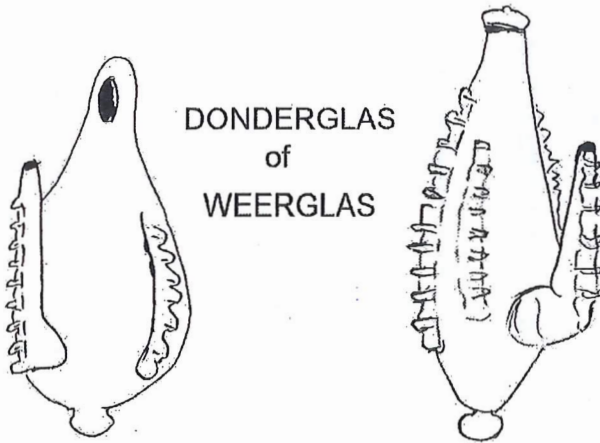
- VERVENNE A & DHONDT A., *Geschiedenis van Loppem*, Loppem, 1974.
- VERSTRAETE R., *Loppem onder de oorlog 1914-1918*.
- Verzameling R. Caerels
- Verzameling G. Smessaert.

Georges Smessaert
Rijselsestraat 122
8210 Loppem

EEN DONDERGLAS

Roland Decock

De donderfles, het donderglas of het weerglas is een volkse versie van de luchtdrukmeter of barometer. Dergelijke donderglazen worden bewaard in de keuken van het Wijnendaals Kasteel, in het Museum voor Sierkunst in Gent en in Brussel. Dr. J. Weyns maakt ook gewag van dergelijke weerglazen in zijn "Volkshuisraad in Vlaanderen".

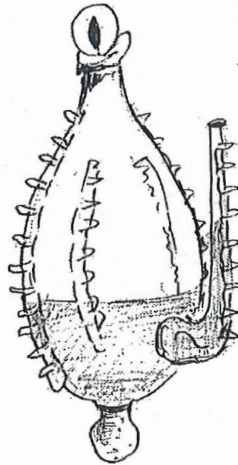
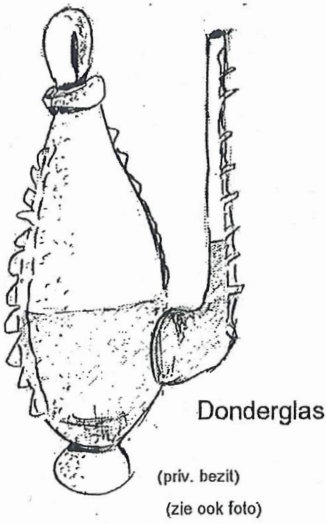
(tekeningen naar Dr. J. Weyns)

Ze gelijken enigszins op een mondgeblazen glazen vogelfonteintje, maar met verticale tuit en een ophangoog. Vogelfonteintjes waren waterflesjes die men als drinkreservoir aan het vogelkooitje vastmaakte door middel van een op en neer schuivend ijzeren broekje; de tuit schoof door een opening in de kooi. Aan de zijkanten van de donderfles en aan de tuit is er een versiering

aangebracht in een hanekam-motief. Soms zijn er meer dan drie dergelijke decoratiemotieven.

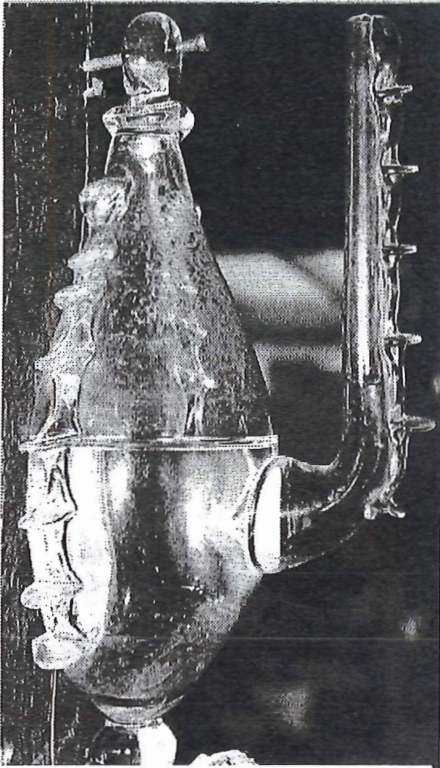
Deze donderglazen komen voor vanaf de 17de eeuw. In de 19de eeuw is deze glazen barometer nog gekend. Het weerglas wordt met de vlakke achterkant aan de muur opgehangen door middel van het glazen ophangoog bovenaan de donderfles. Het weerglas werd vooraf gevuld met water waaraan men een beetje inkt of andere kleurstof toevoegde om de hoogte goed te kunnen aflezen. Als het weer bestendig bleef, stond het water in de tuit laag. Was er slecht weer op komst, dus een verlaging van de luchtdruk, dan steeg het water in de watertuit. Als er donderweer of storm op komst was, steeg het waterpeil zo hoog dat het uit de tuit druppelde.

Het systeem werkt dus volgens de wet van de communicerende vaten, waarbij de vloeistof door een wisseling in de atmosferische druk stijgt of daalt.

R.D.V.
1918

Veel van deze tere mondgeblazen kleinoden zijn er niet overgebleven. Het waren immers toch zo'n fragiele stukjes. Het loont dan ook de moeite om een dergelijk weerglas in ere te houden. Het donderglas is niet alleen functioneel, maar het is tevens een boeiend stukje volkssieraad aan onze huidige woonkamermuur. De weerspiegeling van het gekleurd water in het antiek geblazen glas is effenaf prachtig als er voldoende lichtinval is.

*Donderglas van Luikse makelij
einde 18de eeuw (privé-bezit)*

Het donderglas op de foto stamt uit de late 18de eeuw en is mondgeblazen met hanekam-motief versierd op de tuit en aan de zijkanten. Deze hanekam op de tuit is terzelfder tijd een soort maataanduiding voor het waterpeil. Het is een eenvoudige volkse uitgave van onze moderne barometer.

Bibliografie

WEYNS, J. Dr., *Volkshuisraad in Vlaanderen*, Hoofdstuk 14: Maten en gewichten, p. 982-983.

Kasteel van Wijnendale: weerglas in keuken.

DESMEDT, M., *Snellinghem*, 1993, jg. 6, nr. 1, p. 464.

SWIMBERGHE, P., "Antiek" – *Barometer in Knack-Weekend*, nr. 21 van 19 tot 25 mei 2004, p. 104.

13 november 2004:

EEN ZILVEREN FEEST IN ALLE OPZICHTEN

Met babbel...

De eminente sprekers:
burgemeester H. Verhegge,
schepen P. Arnou,
voorzitter B. Denys en
eregedeputeerde G. Naeyaert.

Lach en traan...

Erik Wille en
Dirk Fraeyman in actie.

Dankwoord...

aan Heer en Mevr.
A. Verleye voor de
medewerking aan de bedeling
van ons tijdschrift.

Hulde...

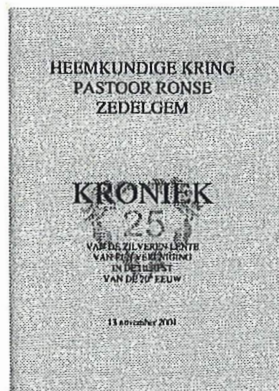
aan Br. Victor Deceuninck
(25 jaar bestuurslid).
De andere gehuldigden:
Patrick. Arnou en Géry
Capon (25 j.); Bertrand
Denys (23 jaar).

En een goed gedekte tafel...

(Foto's: Jef Depuydt)

De kroniek

We stelden een kroniek van 25 jaar Heemkundige Kring Pastoor Ronse samen (20 blz.) .

Spijtige vergetelheid: we vergaten André Kempinck bij de auteurs te vermelden. Onze excuses.

Dank aan Roger Schreel voor de foto's.

Er zijn nog enkele exemplaren ter beschikking à 1 € bij B. Denys, Klaprozenlaan 13, Loppem.

INHOUD VAN DE 25e JAARGANG (2004)

Braet J.	▪ De 'Jules Polletstraat' Onze oud-voorzitter krijgt een straatnaam	96
Cappon G.	▪ Zedelgemse archeologie in Poeke..... ▪ Parochierekeningen: een bron voor de lokale geschiedenis en voor de genealog. Case study: Zedelgem in de tweede helft van de 18 ^e eeuw	20 43
Deceuninck V.	▪ De eerste telefoon in Zedelgem	67
	▪ De Zedelgemse gemeentehuizen.....	83
Decock R.	▪ Warmte in de bedstee.....	106
	▪ Een donderglas.....	154
Denolf N.	▪ De munitieput, een put vol tranen.....	24
Denys B.	▪ Van Byttebiersput tot Lac van Loppem	4
	▪ Boedelbeschrijving ten sterfhuize van Pieter Vyncke (bijvoegsel bij Zilleghem 2003,4)	30
	▪ De boedelbeschrijving ten huize van Pieter Vyncke (slot)77	
	▪ Architect Jean-Augustin Van Caneghem en de Sint-Laurentiuskerk te Zedelgem	78
	▪ 90 jaar geleden: Kerstmis en Nieuwjaar 1914-1918 in Zedelgem.....	128
	▪ 13 november 2004: een zilveren feest in alle opzichten	157
OP DE BOEKENPLANK:		
	- De moord op Breydel.....	34
	- Groenhovebos	37
	- Vluchten voor de Grote Oorlog	113

